

gemeente
Oude IJsselstreek

**Voorjaarsnota
2019**

Aanbieding

Hierbij bieden wij u de Voorjaarsnota 2019 aan. Vanwege de verkiezingen en daarbij de vorming van een nieuwe coalitie, beschrijft deze Voorjaarsnota alleen de autonome ontwikkelingen per programma.

Het op 15 mei gepresenteerde coalitieprogramma “Met lef samen bouwen aan onze toekomst” van de nieuwe coalitie geeft de meerjarige ambities en mogelijke keuzes. Dit coalitieprogramma is, in samenhang met de voorjaarsnota, de basis voor de programmabegroting 2019 en verder.

Het meerjarenperspectief in deze Voorjaarsnota bevat dan ook alleen de financiële autonome ontwikkelingen, hier zijn geen beleidskeuzes of ambities in meegenomen.

Het meerjarenperspectief is op basis van de huidige autonome ontwikkelingen als volgt:

Meerjarenperspectief (x 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal resultaat programmabegroting 2018	2	25	23	31	31
Autonome ontwikkelingen	722	1.369	2.291	2.950	3.791
Prognose resultaat	724	1.394	2.314	2.981	3.822

Wij stellen u voor:

- De Voorjaarsnota 2019 voor kennisgeving aan te nemen.

Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is

Wonen

Regionaal is afgesproken om de woningbouw te beperken. Niet zozeer omdat er in de komende jaren weinig vraag zou zijn, maar juist omdat in de periode erna er – volgens de prognoses – meer woningen dan huishoudens zullen zijn. Dat kan de verkoopbaarheid van met name particuliere woningen sterk belemmeren en prijsbederf in de hand werken. Ook onze gemeenteraad heeft met de beperking ingestemd (Notitie Woningbouwplanning (WBP), 2016). Echter, volgens het in maart 2018 gepubliceerde AWLO (Achterhoeks Woonwensen en Leefbaarheidsonderzoek) is op de kortere termijn een tekort aan bepaalde type woningen (mismatch) én er zijn getalsmatige verschillen tussen de kernen. Vanaf 2018 en zeker na 2023 zijn in alle grotere kernen de tendensen: ten opzichte van het aanbod méér vraag naar 'huur appartementen', 'koop rij' en 'koop appartementen'. En minder vraag naar 'huur één-gezins', 'koop 2-1 kap' en vooral minder 'koop vrijstaand' (ook nu al).

Enerzijds is er in de regio afgesproken om de bestaande afspraken, zoals vastgelegd in de Woningbouwplanning (WBP), na te komen. Anderzijds is er veel druk vanuit de vastgoedwereld om nu flink bij te gaan bouwen. Immers de nieuwbouw verkoopt goed. Het risico zit echter niet in de nieuwbouw maar in de verkoopbaarheid van de bestaande woningvoorraad.

Binnen het stringent ogende kader van de WBP is er toch veel mogelijk. In de Woonvisie is er veel aandacht besteed aan flexibiliteit op meerdere gebieden. Zo hebben we flexibiliteit binnen de Woningbouwplanning, in de tijd (bv plannen naar voren halen, later extra slopen), aanpassing woonvormen (kleiner, tijdelijk) en in het buitengebied (bv tijdelijke splitsing bij mantelzorg of combinaties van wonen en werken). Daarnaast kijken we naar de spreiding van vraag en aanbod (flexibiliteit tussen kernen). Hoewel hier – meer dan elders- de plannen vastliggen in contracten en bestemmingsplannen, zullen we de mogelijkheden die zich voordoen benutten.

Bij de Woonvisie komt een Uitvoeringsagenda (in bewerking). De belangrijkste elementen hierin worden:

- Stimuleren van verduurzaming.
- Transformatie van de particuliere woningvoorraad. Verbeteren van de kwaliteit, beter aansluiten bij behoeften en doorstroming. Bestaande en nieuwe maatregelen kunnen zijn: het Energieloket, duurzaamheidsleningen, voorlichting over nieuwe rijkssubsidies, stimuleren collectieve energieopwekking.
- Het mogelijk vormen van een transformatiefonds met gelden van het rijk, provincie, particulieren en de gemeente, dat het uit de markt nemen ondersteunt van particuliere woningen die niet meer aan de woonwensen voldoen.

Daarnaast is er ook een relatie met zaken die in het Sociaal Domein spelen, zoals 'Mijn Thuis' (woontoeekomst kwetsbare ouderen) en de WMO (woningaanpassingen, mobiele woningen etc.). Voor senioren die willen investeren in hun woning om langer thuis wonen beter mogelijk te maken is het beschikbaar stellen van een Blijverslening een optie. De gemeente biedt een dergelijke lening nu nog niet aan.

Kernen

De centrumplannen in Uift, Varsseveld en Silvolde zijn vrijwel afgerond. Wel zullen er aan de Bongersstraat in Uift aanpassingen gedaan moeten worden als gevolg van de woningbouw.

In Varsseveld zijn er twee grote opgaven aangrenzend aan het centrum. Beide ontwikkelaars opteren voor een supermarkt (erbij). Marktonderzoek gaf eerder aan dat er geen ruimte was voor meer supermarkten. Recentelijk is echter een diepvries- & versmarkt (een 'halve' supermarkt) gestopt en is een oude locatie uit de markt gehaald. Dit kan ruimte geven.

De belangrijkste vraagstukken hierbij zijn:

- Herontwikkeling locatie Poppeliers. De wens van de ontwikkelaar is wonen en detailhandel (supermarkt). Wooncontingenten zijn beschikbaar.
- Herontwikkeling locatie zuivelfabriek. De wens van de ontwikkelaar is met name detailhandel (supermarkt, mogelijk meer). Door het stoppen van de diepvries- & versmarkt wordt hier een detailhandels-locatie ver buiten het 'kern-winkelgebied' opgeheven. De locatie zuivelfabriek ligt er weliswaar ook buiten maar grenst er direct aan. De plek van de vm. diepvries- & versmarkt betekent wél een nieuwe opgave.

In het centrum van Gendringen is veel leegstand. Het is tot nu toe niet gelukt om dat om te buigen. De winkeliers zijn bezig met meer groen in de Grote Straat. Er is ook een initiatief om de gevels aan te pakken door het verwijderen van luifels. Er kunnen daarnaast krachtige impulsen ontstaan door de bouw van het nieuwe verzorgingstehuis Maria Magdalena Postel (MMP) en door het (mogelijk) samengaan of samenwonen van de twee basisscholen. Azora en Wonion trekken de ontwikkeling van het nieuwe MMP. De gemeente staat hier op zich buiten, maar heeft wel een verantwoordelijkheid voor de openbare ruimte en de onderwijshuisvesting. Dit alles wordt zoveel mogelijk integraal opgepakt.

In Etten wordt vanuit de wens van bewoners en organisaties onderzoek uitgevoerd om de voorzieningenstructuur toekomstbestendig te maken en de leefbaarheid van het dorp te vergroten. In Terborg zijn al eerder verschillende projecten uitgevoerd. De restauratie van het pand Deurvorst is recent afgerond; de herontwikkeling van het Gravenhuis wordt in aanbouw genomen. Na afronding van dit project resteert nog een verplichting die in het verleden is aangegaan, nl. de reconstructie van het Gravenpad, inclusief een hekwerk.

In veel kernen zijn speelvoorzieningen die de komende jaren aan vervanging toe zijn. Hiervoor wordt een plan opgesteld, waarbij het niet alleen gaat om de technische levensduur maar ook om de behoefte vanuit de demografie van wijk of kern.

Over enkele jaren is de Hogebrug in Uift aan vervanging toe, zeker in combinatie met het fietspad naar het Almende College.

Omgevingswet

Volgens de planning treedt de Omgevingswet in 2021 in werking.

De inspanningen zijn momenteel gericht op:

- Het goed betrekken van de gemeenteraad bij dit proces;
- Het incorporeren van de nieuwe manier van werken (houding en gedrag) via botsproeven en casuïstiek;
- De voorbereidende ICT-werkzaamheden. Het ICT-onderdeel heeft een langere realisatietijd, nl tot 2024. Niettemin wordt dit jaar alvast een digitale 0-meting uitgevoerd en maken we de eerste stappen bij het vullen van de verschillende 'datahuizen', waarin allerlei gegevens (bijv. milieu) over de omgeving worden verzameld, voor iedereen te raadplegen.
- Het tot stand komen van de Omgevingsvisie (Toekomstvisie):
 - Er wordt al druk gewerkt aan het 'ophalen' van wensen, ideeën, etc voor de Toekomstvisie bij veel en verschillende groepen in de samenleving.
 - Ook regionaal wordt er gewerkt aan een omgevingsvisie. Deze staat nog in de kinderschoenen, maar heeft ook de potentie/noodzaak om dé Achterhoekse toekomstvisie te worden. Uiteraard volgen we dit proces en dragen eraan bij, maar we werken ondertussen lokaal gewoon door. Mogelijk leidt dit wél tot enige bijstelling in een latere fase. Ook het Rijk en de Provincie zijn bezig met omgevingsvisies. Duidelijk zal zijn dat deze op hoofdlijnen focussen.
 - Al eerder is besloten om in te zetten op een brede visie, inclusief de raakvlakken tussen het fysieke, sociale en economisch domein. Het gaat om de vraag "wat voor je gemeente wil je zijn?" Dus: Omgevingsvisie OIJS = Toekomstvisie OIJS.

De concept Toekomstvisie is nog dit jaar voorzien (vaststelling begin 2019). Dat is ambitieus, zeker ook omdat er een goed proces met de samenleving aan ten grondslag moet liggen. In 2021 is de Omgevingswet in werking getreden en werkt de gemeente op de wijze die de Omgevingswet voorstaat. De ICT-infrastructuur staat volledig in 2024.

Programma 2: Een leefbare gemeente

Transformatie

Na de decentralisatie van taken naar de gemeente per 1 januari 2015 op grond van de Jeugdwet, de Wmo 2015 en Participatiewet is de transitie op dit moment vrijwel achter de rug. Om de doelen van de decentralisatie te bereiken is er een verdergaande transformatie van zowel gemeente, inwoners en zorg- en maatschappelijke partijen nodig. De transformatie moet er toe leiden dat mensen zo veel mogelijk zelf de regie hebben over hun leven, zich maximaal ontwikkelen en naar eigen kunnen een bijdrage leveren aan de samenleving. Deze transformatie is slechts beperkt op gang gekomen, maar is wel hard nodig om ook in de toekomst de hulp en ondersteuning beschikbaar en toegankelijk te houden.

In vergelijking tot de oorspronkelijke verwachtingen en tot veel andere gemeenten heeft Oude IJsselstreek het in de afgelopen jaren relatief goed gedaan door inwoners ondersteuning te bieden binnen de bestaande budgetten voor jeugdhulp en Wmo-voorzieningen. Ook wij hebben echter te maken met dalende budgetten en op onderdelen stijgende kosten. Daarbij komt dat er relatief veel mensen afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering. Dit vraagt zorgvuldig omgaan met de beschikbare middelen. Van echte verandering is nog nauwelijks sprake, er is vooral voortgegaan met bestaande voorzieningen. De hervorming van onszelf en partijen in het sociaal domein staat nog in de kinderschoenen.

De komende jaren zetten we extra in op het voorkomen van het ontstaan van problemen en op het realiseren van oplossingen die beter passen bij de specifieke situatie (integrale aanpak). Door (groepen) mensen beter in staat te stellen zelf regie op hun leven te nemen voelen zij zich over het algemeen beter. Bovendien hebben zij dan meestal na verloop van tijd minder en lichtere vormen van zorg of basisvoorzieningen nodig. Door mensen op allerlei manieren te stimuleren om mee te doen in de samenleving zullen zij ook minder vaak afhankelijk zijn van hulp en ondersteuning vanuit de gemeente.

Ook zetten we in op het realiseren van een andere rolverdeling tussen inwoners, maatschappelijke instellingen en de overheid. Opdat we als gemeente en partijen in het sociaal domein gericht zijn op het bereiken van maatschappelijke effecten en het blijven aansluiten bij de samenleving die steeds in verandering is. We zetten in op een andere manier van denken en handelen van alle betrokken partijen.

Meedoen

Doordat mensen meedoen, kunnen zij een waardevolle bijdrage aan de gemeenschap leveren en ook een beroep doen op die gemeenschap. Sommige inwoners ervaren belemmeringen om mee te doen. Belemmeringen die voortkomen vanuit de lichamelijke, psychische of verstandelijke gesteldheid van de inwoner. Ook andersoortige barrières zoals taal, (sub)cultuur of financiën kunnen belemmerend zijn.

Belangrijke doelstelling bij het uitwerken van meedoenbeleid is dat alle (kwetsbare) inwoners worden bereikt en naar vermogen worden gestimuleerd, uitgedaagd en verleid om mee te doen in de samenleving. Op een wijze die aansluit bij hun situatie. Om dat te realiseren verschuift de gemeente Oude IJsselstreek o.a. de focus van armoedebestrijding (reactief) naar activeren en oplossen (proactief). Er is hierbij speciale aandacht voor kinderen, zodat ook zij kunnen deelnemen aan sport, kunst en cultuur en maatschappelijke activiteiten.

Ons doel is om als gemeente een inclusieve samenleving te zijn, waaraan iedereen naar vermogen bijdraagt. We stimuleren dit en gaan sturen op zelfredzaamheid en samenredzaamheid, waardoor naar verwachting op langere termijn minder problematiek ontstaat en de vraag naar gemeentelijke inzet zal afnemen. Dit willen we doen door inwoners die niet geheel zelfstandig zijn (tijdelijk) te ondersteunen op een wijze die eraan bijdraagt dat zij zo snel mogelijk beter in staat zijn om mee te doen en zelfstandig te kunnen functioneren. Dat betekent dat we dingen minder overnemen en minder *voor* mensen *zorgen*, maar juist *zorgen dat* mensen het zelf kunnen door hen vaardigheden aan te leren, te coachen en de gewenste verandering te stimuleren.

Inwoners gaan merken dat niet zomaar rechten kunnen worden ontleend aan een bepaalde (inkomens)situatie – maar ook dat zij niet zomaar buiten de boot vallen als zij niet aan bepaalde voorwaarden voldoen. Bij ondersteuningsvragen wordt altijd gekeken naar mogelijkheden en behoeften. Dat betekent:

- De vraag en situatie staat centraal, naar aanleiding daarvan wordt maatwerk geleverd.
- Eigen verantwoordelijkheid en eigen initiatief wordt gestimuleerd en gewaardeerd.

Preventie

Voorkomen is beter dan genezen. We zetten daarom in op het voorkomen van het ontstaan van problemen (preventie) en deze in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen (vroegsignalering). Zodat op termijn minder behandeling (curatie) nodig is. Daarmee daalt het beroep op (dure) voorzieningen en blijven deze voorzieningen ook in de toekomst beschikbaar en toegankelijk. We zetten in toenemende mate in op ondersteuning, hulp en zorg die duurzaam en perspectief gedreven is: wat levert op lange termijn zo veel mogelijk zelfredzaamheid en samenredzaamheid op?

De komende jaren richten we ons ook op het doorbreken van vaak hardnekkige en ongewenste maatschappelijke patronen. Door breder te kijken naar het volledige gezin en de generaties hierbinnen (intergenerationele aanpak), door dichtbij en met inwoners en partners samen te werken. Een eerste stap daarin is om vanuit de gestelde maatschappelijke doelen de gewenste effecten op de verschillende onderwerpen concreet uit te werken.

Daarmee gaan we aan de slag met:

- kansrijk opgroeien (voorkomen van opvoedproblemen, onderwijsachterstand, schooluitval);
- zelfredzaamheid, samenredzaamheid en een actieve, gezonde leefstijl (voorkomen van afhankelijkheid, sociale isolatie, eenzaamheid, gezondheidsachterstand)
- participatie en economische zelfstandigheid (voorkomen werkloosheid, belonen 'loonwaarde', doorbreken patronen van armoede).

Om hiertoe te komen gaan we een intensievere samenwerking aan met inwoners en de vele partijen die actief zijn in de samenleving. Hierbij gaan we actief de diverse domeinen (Wmo, Jeugdhulp, Participatiewet, onderwijs, voorliggend veld) verder aan elkaar verbinden om zo te voorkomen dat een probleem op één leefgebied elders een nieuw probleem veroorzaakt.

Programma 3: De werkende gemeente

Samenwerking

De Achterhoek kent een aantal complexe opgaven:

- Bevolkingskrimp (gevolgen voor draagvlak voorzieningen, arbeidsmarkt, woningmarkt)
- Vergrijzing (gevolgen voor woningmarkt/huisvesting, gezondheidszorg, arbeidsmarkt)
- Braindrain : jonge mensen trekken weg om elders te studeren aan Hogeschool of Universiteit en keren na hun studie niet terug (gevolgen voor arbeidsmarkt, voorzieningen)
- Bereikbaarheid
- Grensligging (resultierend in een “halve” arbeidsmarkt, - huizenmarkt, - voorzieningenaanbod)

De afgelopen vier jaar werkten (eerst 8, nu 7) Achterhoekse gemeenten samen in de Regio Achterhoek, een Gemeenschappelijke Regeling. Daarnaast is er Achterhoek2020, een samenwerkingsverband van overheid, ondernemers en organisaties, waarin de gemeenten door twee bestuurders worden vertegenwoordigd. Geconstateerd werd dat deze samenwerkingsstructuur slagkracht en doorzettingsvermogen mist.

Daarnaast zijn de afgelopen vier jaar veel initiatieven van individuele Achterhoekse gemeenten op gebied van grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland. Op dit moment is hier nog weinig onderlinge afstemming of samenwerking in.

In 2017 is een discussie gestart over doorontwikkeling van de Regio Achterhoek en Achterhoek2020. Er is een conceptstructuur ontwikkeld met een “Achterhoek Board” (overheid, ondernemers en maatschappelijke organisaties) en Thematafels om de ideeën uit te werken. De controlerende functie komt te liggen bij een “Achterhoek Raad”, waarin de Achterhoekse gemeenteraden worden vertegenwoordigd. Besluitvorming hierover wordt verwacht in 2018. Daarnaast werkt Achterhoek2020 aan nieuwe toekomstvisie Achterhoek2030. Dit moet de basis worden waarop de nieuwe Achterhoek Board gaat sturen.

In 2017 is een daarnaast nieuw initiatief voor bestuurlijke internationale afstemming en besluitvorming opgericht door 5 Duitse en 7 Nederlandse gemeenten “D5 / NI7”. Op ambtelijk niveau is er afstemming onder de vlag van “Grenshoppers”, een Nederlands-Duits ambtelijk netwerkverband.

Oude IJsselstreek onderhoudt al lang goede bilaterale bestuurlijke en ambtelijke betrekkingen met Bocholt. Gezamenlijke initiatieven als het Internationaal Netwerkburo en Visie Oude IJsselzone lopen goed. Oude IJsselstreek is lid van de Euregio Rijn –Waal en Euregio Gronau (als lid van Regio Achterhoek). Euregioverbanden zijn grootschalig, bieden zeer beperkt mogelijkheid om effectief invloed uit te oefenen maar bieden soms financiële ruimte in de vorm van subsidies.

Ten aanzien van de Regio Achterhoek moet nog besluitvorming plaatsvinden. Afhankelijk hiervan kunnen we verdere stappen zetten.

De effectiviteit van de verschillende nieuwe structuren en samenwerkingsverbanden moet komende tijd blijken.

Onderwijs

Primair- en voortgezet onderwijs

De Achterhoek heeft al een aantal jaren te maken met krimp. Voor de gemeente Oude IJsselstreek geldt dat het aantal inwoners nog verder licht zal dalen, maar we zien vooral een verandering in de leeftijdsopbouw van onze inwoners. Het aantal kinderen in de basisschoolleeftijd zal de komende jaren met meer dan 25% afnemen. Dit zien we terug in de behoefte van de scholen. Een aantal scholen is al begonnen met het maken van plannen voor de toekomst. Voor het middelbaar onderwijs hebben we de nieuwbouw rondom het Almende vastgesteld, zodat zij toekomstbestendig onderwijs kunnen blijven bieden.

De daling van het aantal kinderen heeft stevige impact op de basisscholen. Er zullen minder groepen in het basisonderwijs zijn, met leegstand of sluiting van scholen en/of schoolgebouwen onherroepelijk tot gevolg. De scholen in Oude IJsselstreek zijn deels gedateerd. Deze zijn ook deels niet ingericht voor toekomstbestendig onderwijs.

Specifiek is de komende jaren aandacht voor een aantal kernen; Gendringen, Etten, Silvolde. Op dit moment worden daar door de schoolbesturen initiële stappen gezet, die binnen de komende coalitieperiode moeten leiden tot besluitvorming.

Voor de varianten die nu uitgewerkt worden voor Gendringen lijkt het erop dat de huidige begroting ontoereikend is. We hopen dit breder op te pakken dan alleen onderwijs, maar afhankelijk van de locatie en ambitie verwachten we een paar miljoen aan extra middelen nodig te hebben. We gaan ervan uit dat de andere betrokken partijen ook bijdragen. De gesprekken die er nu zijn in Etten en Silvolde leiden mogelijk ook tot investeringen in 2021/2022.

Onderwijs en arbeidsmarkt

Onderwijs levert een belangrijke bijdrage aan het weer aan het werk helpen van mensen die al dan niet een afstand tot de arbeidsmarkt hebben. In 2018 zijn we gestart met een gezamenlijke aanpak vanuit Economie, Werk & Inkomen en Onderwijs. Als gemeente brengen we partijen samen die zich in deze driehoek begeven en faciliteren we veelbelovende initiatieven zoals omscholing, herscholing en bijscholing gericht op een kansrijke (her)intreding op de arbeidsmarkt

Als overheid streven we naar een hoge arbeidsparticipatie van onze (regionale) bevolking, waarbij onderwijs als middel kan dienen. Met de aanwezige VMBO en ROC opleidingen en AT Techniekopleidingen en ICER streven we naar gerichte opleidingsmogelijkheden om de arbeidsparticipatie te bevorderen en daarmee werkloosheid te bestrijden. Als overheid kunnen we onderwijs en bedrijfsleven stimuleren hier gezamenlijk op in te zetten, door juist ook financieel bij te dragen aan experimenten of dat zelfs in beleid om te zetten .

Economie

We leven in een tijd met complexe opgaven en forse uitdagingen die we als overheid niet zonder het onderwijsveld en ondernemers 'oppakken. Van ons als gemeentelijke overheid mag worden verwacht dat we ondernemersgericht denken en onze dienstverlening hierop inrichten. Als onderdeel van onze Economische Beleidsvisie hebben we een "Rode loper-aanpak" uitgewerkt met het doel om te werken vanuit "één-loket-gedachte". Verder is het aan ons om ervoor te zorgen dat de openbare ruimte, voorzieningen en infrastructuur op orde zijn.

We zetten in op een compleet *Economisch Ecosysteem*, een integrale benadering van het ondernemingsklimaat als een samenhangend geheel van resources (kapitaal, personeel, kennis, advies) en aanwezige voorzieningen. Momenteel zijn we met de spelers in het veld (ondernemers, dienstverleners, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen) bezig de huidige economische structuur binnen onze gemeente in beeld te brengen. Dit in aanvulling op het onderzoek dat in 2016 ook in de Achterhoek is uitgevoerd. We verwachten de uitkomst van dit onderzoek medio dit jaar op te leveren en inzicht te hebben in de gewenste prioriteitstellingen.

Daarnaast onderkennen we een drietal ontwikkelingen die hoe dan ook grote impact gaan hebben op de economische positie van het bedrijfsleven:

- Technologische ontwikkelingen gaan momenteel razendsnel en nemen naar de toekomst toe een verdere vlucht. Technologische toepassingen vinden haar weg in zowel de maakindustrie, maar zeker ook in sectoren zoals de landbouw, toerisme, zorg, logistiek etc.;
- De traditionele arbeidsmarkt vervreemdt in versneld tempo van deze technologische ontwikkelingen. Een flinke bedreiging voor onze economische toekomst is, dat de relatie tussen vraag en aanbod vastloopt. Dit zowel kwalitatief (passend kennis- en ervaringsniveau) als kwantitatief (vergrijzend- en krimpend arbeidspotentieel).
- Het verduurzamen van onze economie is een grote en noodzakelijke opgave die forse impact gaat hebben op de wijze waarop producten tot stand komen en worden (her)gebruikt. Dit vraagt om maatregelen die bijdragen aan een circulair ingerichte samenleving.

Op grond van de resultaten uit het onderzoek naar het ecosysteem stellen we prioriteiten en komen we tot een pakket aan interventies en stimuleringsmaatregelen om de economische ontwikkeling te helpen sturen. We pleiten ervoor op basis daarvan in de begroting 2019 een structurele exploitatiebijdrage op te nemen als ook middelen voor investeringen beschikbaar te stellen. Dat doen we gericht op een aantal sectoren:

- De maakindustrie is met een werkgelegenheidsaandeel van bijna 20% de belangrijkste sector in onze gemeente. Innoveren is voor de maakindustrie geen keuze, maar een absolute noodzaak om een goed toekomstperspectief te hebben. De transformatie van ICER naar een Smart Business Center waaraan wordt gewerkt, draagt hieraan bij.
- Recreatie en toerisme: De vrijetijdseconomie branche is eveneens een sector van economische betekenis. Recreatief-toeristische voorzieningen zijn van belang voor zowel bezoekers afkomstig buiten onze regio, maar ook onze inwoners maken hiervan volop gebruik. De middelen uit het verleden zijn inmiddels aangewend en belegd. Recentelijk hebben lokale- en regionale partijen met elkaar overeenstemming bereikt over een nieuwe samenwerkingsstructuur met een heldere verdeling van taken en verantwoordelijkheden. Dit vormt de basis om tot een voortvarende uitvoering van de gezamenlijke ambities over te gaan. Om de doorstart van de "VVV nieuwe stijl" goed te faciliteren verwachten we extra middelen nodig te hebben in 2019 voor het inrichten van een belevings- / of informatiecentrum. De afgelopen 10 jaar is er al flink geïnvesteerd in het opwaarderen van het voorzieningenniveau. De komende jaren ligt de lokale en regionale opgave vooral op het ontwikkelen van aansprekende concepten o.b.v. cross-overs binnen en buiten de vrijetijds- en economiesector en het professioneel vermarkten van wat onze streek te bieden heeft.

- Detailhandel: Door toenemende onlineverkoop en een lange periode van economische recessie heeft de detailhandelsector lastige jaren achter de rug. Detaillisten en winkelend publiek hebben belang bij een zo aantrekkelijk mogelijke winkelstructuur. Inspelend op een veranderend consumentengedrag en bevolkingsafname, zet de Achterhoek in op het behoud van vitale winkelcentra door toe te werken naar compacte kernwinkelgebieden. Om dit te bereiken is het onvermijdelijk dat winkels in aanloopstraten op den duur hun functie verliezen. We voorzien dat we door middel van stedelijke herverkaveling kunnen toewerken aan compacte kernwinkelgebieden, en zullen hiervoor investeringsmiddelen nodig hebben.
- Landbouw: Qua grondgebruik en economische omvang, is de landbouwsector van blijvend groot belang. We zien dat de samenleving in toenemende mate eisen stelt aan voedselveiligheid, dierwelzijn en reductie van bestrijdingsmiddelen- en antibioticagebruik. Agrariërs die hun bedrijfsvoering inrichten op grond van de beginselen van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) behouden naar de toekomst toe toegang tot de (regionale of mondiale) afzetmarkt, het landbouw-subsidiestelsel en perspectief op externe financiering. Door het leveren van groen-blauwe diensten, het opwekken van duurzame energie en het openstellen van gronden en erven voor recreatief medegebruik, dragen MVO-agrariërs bij aan een vitaal en leefbaar platteland.
- Bedrijventerreinen: nu de uitgifte van nieuwe bedrijventerreinen erg voortvarend gaat gaan we onderzoeken in hoeverre de bestaande terreinen kunnen worden geactualiseerd om er nieuwe economische ontwikkelingen te faciliteren. Daarvoor zijn in 2019 wellicht ook al investeringsgelden nodig.

Duurzaamheid

Nederland wil in 2050 volledig energieneutraal zijn. Het is de ambitie van de regio en de gemeente om energieneutraal te worden in 2030. In de "Regionale uitvoeringagenda duurzame energie" van 2016 is deze ambitie verwoord en gekwantificeerd per gemeente. De taakstelling is hierdoor duidelijk.

De doelstelling energieneutraal in 2030 is op te delen in 4 subdoelen, elk met een eigen taakstelling.

- elektriciteit opwekken;
- gas of gasvervanging (warmte) opwekken;
- elektriciteit besparen;
- gas besparen.

De duurzaamheidsagenda van de gemeente Oude IJsselstreek geeft uitvoering aan onze ambitie. De verschillende concrete projecten en actiepunten staan hierin. We hebben als gemeente de afgelopen jaren vorderingen gemaakt: opwekking van elektriciteit is voor 60 % gehaald (er staan al 4 windmolens en de 9 molens van Den Tol worden binnenkort gebouwd) en opwekking gas is voor 36 % gehaald (biovergisting van AGroGas, in procedure). Dat betekent dat de komende 12 jaar voor de opwekking van elektriciteit nog 40 % moet worden gerealiseerd en voor gasvervanging nog 64 %. Met de huidige plannen halen we deze doelstellingen niet.

Daarnaast is zijn er twee subdoelen voor besparing van gas (55% t.o.v. 2012) en elektriciteit (20% t.o.v. 2012). In beide subdoelen is de daling ingezet. Het is belangrijk de daling in hetzelfde tempo door te zetten.

De komende jaren moeten we fors blijven investeren in duurzaamheidsmaatregelen om de ambitie te kunnen behalen. Dit sluit ook volledig aan bij de opgave binnen het IBP ten aanzien van het klimaat. De komende jaren moeten we (nog sterker) de focus leggen op energiebesparing, zowel bij woningen als bedrijven. Ook willen we inzetten op grootschalige projecten als bijvoorbeeld wind-energie en zonne-energie. Een pro-actief 'ja-mits'-beleid kan dit stimuleren.

We zullen de komende jaren ook uitvoering moeten geven aan het streven van het ministerie van economische zaken om in het jaar 2035 geheel aardgasloos te zijn. Het gasloos wonen zal met name in de bestaande bouw veel impact hebben. Deze grote uitdaging willen we graag oppakken, Samenwerking met regiogemeenten is hierin wenselijk. Er zijn regionaal nu al initiatieven voor een tweetal ontwikkelfondsen; een fonds met innovatieve financieringsconstructies (verduurzamen bestaande bouw) en een fonds om duurzame energieprojecten voor te financieren. Wij zouden graag aansluiten bij dergelijke initiatieven. Daarnaast hebben we tot nu toe geen prioriteit gegeven aan duurzame mobiliteit. Mobiliteit is echter wel een belangrijke bron van CO2 uitstoot (ongeveer 25 %) en verbruikt veel fossiele brandstoffen.

Dru

De raad heeft in 2017 in een motie gevraagd met een meer inhoudelijke visie te komen en deze als zodanig vast te leggen in de Omgevingsvisie. Naast de organisatie en de verankering van de in de Visie DRU Industriepark gemaakte afspraken wordt gevraagd een nieuwe, meer inhoudelijke stip op de horizon te zetten. Inmiddels is hiermee een start gemaakt. De ontwikkeling van het DRU Industriepark gaat een volgende fase in. Na een periode (ca. 10 jaar) van bouwen en pionieren breekt nu de fase van 'volwassenheid' aan: heldere rolverdeling tussen de diverse partijen (gemeente en 'bewoners'), zakelijke relaties op het gebied van wederzijdse verwachtingen en financiën.

De visie is door de partners (DRU CF, ICER en SSP-HAL) onderschreven. Als gemeente heroverwegen we onze rol en beraden we ons in hoeverre we organisatorisch en inhoudelijk afstand willen creëren. Dat betekent dat we als gemeente verhuurder zijn van enkele gebouwen en dat we aan de hand van budget- en prestatieovereenkomsten, subsidies en andere bijdragen cultuur, evenementen maatschappelijke doelstellingen en innovatie blijvend stimuleren. Daarmee willen we 'de DRU' in stand houden en zich verder laten ontwikkelen als onderdeel van ons economisch ecosysteem.

- We zien in het DRU Industriepark een aantrekkelijke vestigingsplaatsfactor voor bedrijven en inwoners voor de gemeente en de regio en willen deze uitbouwen, maar ook als aantrekkingskracht voor recreatieve en toeristische doeleinden voor de regio. Hoe kunnen we dit versterken en behouden in relatie tot de mate waarin we als gemeente organisatorisch en inhoudelijk afstand creëren tot de DRU.
- De lijn die voor 'de DRU' is ingezet werpt z'n vruchten af; 'de DRU' wordt door de maatschappij veel meer gezien als waardevolle voorziening voor de gemeente en de regio dan vier jaar geleden. Desondanks lijkt zendingswerk nog nodig in sommige delen van onze gemeente. Ook bij de partners lijkt de ingezette lijn voor duidelijkheid te zorgen, wordt om vereenvoudiging van de afspraken gevraagd en wordt gepleit voor één bestuurlijke c.q. beheersorganisatie om het DRU Industriepark verder tot wasdom te laten komen. De visie geeft die wens van doorontwikkeling duidelijk aan. De gemeente faciliteert deze transitie, maar treedt tegelijkertijd organisatorisch en inhoudelijk terug.

Programma 4: De dienstverlenende gemeente

Dienstverlening

Al enkele jaren is door de gemeente geïnvesteerd in het verbeteren van de (digitale) dienstverlening. De keuze is gemaakt om met een zaakstelsel te gaan werken, zodat alle informatie van lopende aanvragen en zaken uit het verleden eenvoudig toegankelijk is. De dienstverlening hoort te voldoen aan de volgende criteria:

- Transparantie
- Snelheid
- 24/7 en zelfservice (digitale dienstverlening)

Waar dienstverlening draaide om een hoge service en bereikbaarheid, gaat het nu veel meer om interactie tussen inwoners en de lokale overheid. Inwoners verwachten dat de overheid transparant en integer is, dat zij haar eigen kerntaken excellent uitvoert en optimaal gebruikmaakt van de mogelijkheden die de informatiesamenleving hen zelf en hun overheid biedt. De komende jaren staat in het teken van verdere ontwikkeling van de digitale dienstverlening en van de inzet van social media. Digitale mogelijkheden worden ingezet voor betere dienstverlening en gegevensuitwisseling, vergroting van openbaarheid/transparantie en het op orde krijgen van de informatiehuishouding.

Inclusie

Inclusie is een gemeente breed thema, dat in de verschillende programma's terugkomt, denk bijvoorbeeld aan het meedoen-beleid en het fysieke domein.

We willen een gemeente zonder grenzen zijn, waar het normaal is dat er op allerlei terreinen rekening gehouden wordt met de toegankelijkheid van voorzieningen. Dit kan heel veel onderwerpen omvatten. Denk hierbij niet alleen aan de toegankelijkheid van gebouwen, maar ook bijvoorbeeld aan de leesbaarheid van informatie of de mogelijkheid tot passend werk.

Sinds begin 2018 is een werkgroep, bestaande uit ervaringsdeskundigen uit onze gemeente, actief aan de slag gegaan met dit onderwerp. Hierbij zijn 5 thema's benoemd waarmee de werkgroep concreet aan de slag gaat:

Service & ondersteuning. Om volop deel te kunnen nemen aan de samenleving is het nodig dat mensen met een beperking van de juiste voorzieningen en hulpmiddelen gebruik kunnen maken. Wanneer de hulpmiddelen of voorzieningen mankementen vertonen is een goede service van groot belang.

Toegankelijkheid van informatie. De informatie die de gemeente deelt via de website, social media en de krant zijn niet voor iedereen goed tot zich te nemen. Ook de begrijpelijkheid van de informatie is een aandachtspunt.

Fysieke toegankelijkheid. Stoepranden zonder oprit, hoge stoepranden, het ontbreken van gidspaden zijn slechts een paar voorbeelden van zaken waar mensen met een handicap tegenaan kunnen lopen.

Maatwerk. Mensen met een handicap hebben bijna altijd maatwerk nodig om te zorgen dat zij van de juiste voorzieningen en middelen gebruik kunnen maken. Maatwerk zodat zij met hun handicap toch optimaal deel kunnen nemen aan de samenleving.

Beeldvorming. Iedereen heeft zijn eigen verhaal. We willen deze verhalen gaan vertellen, zodat het beeld van mensen met een handicap kan veranderen en we deze mensen ook gaan zien als waardevolle leden van onze maatschappij.

Schoon en Veilig

Schoon: Van Afval Naar Grondstoffen

Sinds 2016 heeft gemeente Oude IJsselstreek het VANG-beleid vastgesteld. De ambitie is 75% van het huishoudelijk afval te scheiden en maximaal 100 kilo restafval per persoon per jaar in 2020. Door de meeste huishoudens te voorzien van vier containers waarin ze hun afval gescheiden kunnen aanbieden hebben we in 2017 al een percentage van 71% bereikt. Na het behalen van deze doelstelling in 2020 is het streven, in het kader van de circulaire economie en het terugdringen van het gebruik van primaire grondstoffen, om het doel aan te scherpen naar 90% afvalscheiding en 50 kilo restafval per persoon in 2030.

Veilig: Ondernijning

Oude IJsselstreek is een plattelandsgemeente. Over het algemeen is daar minder sprake van criminaliteit dan in de steden. Er zijn echter ontwikkelingen gaande op het gebied van georganiseerde misdaad, die zich juist richten op dunbevolkte gebieden. Met de ontgroening en vergrijzing heeft de Achterhoek al een uitdaging om het platteland vitaal te houden. Eén aspect hiervan is dat het een veilig gebied is om te wonen, werken en recreëren. Een onderwerp op dat vlak is ondernijning. Ondernijning betekent grofweg de vermenging van de onderwereld en de bovenwereld. Het is een maatschappelijk probleem. In de gemeente staat ondernijning hoog op de agenda. Verder is ons Bibob-beleid aangepast, zodat we de instrumenten hebben om infiltratie van de onderwereld in de bovenwereld sneller aan te tonen.

Komende periode wordt binnen onze gemeente een coördinator opgeleid, zodat deze aanspreekpunt voor dit onderwerp wordt. In samenwerking met het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) wordt een actueel ondernijningsbeeld van de gemeente opgesteld. Op basis van dit beeld kan lokaal een gericht aanpak vorm worden gegeven. Om de lokale aanpak te versterken en af te stemmen op de aanpak in de regio, wordt ook gestart met een werkgroep ondernijning in de regio Achterhoek. Deze werkgroep wordt zowel bestuurlijk als ambtelijk ondersteund.

Daarnaast is het van belang op lokaal niveau opgaven krachtig op te kunnen pakken. Hiervoor zijn een sterke lokale democratie en een sterk, weerbaar bestuur nodig dat een breed vertrouwen heeft en niet polariseert maar verbindt. De bedreigingen die zich voordoen voor onze democratische rechtsorde en die deze ondernijnen vragen daarbij om bijzondere aandacht. Door een coördinator Ondernijning aan te stellen, die op dit terrein een speciale opleiding heeft gevolgd, hebben we een medewerker binnen de organisatie die belangrijke signalen kan opvangen en onder de aandacht kan brengen. Samenwerking met het RIEC en andere gemeenten levert kennis en instrumenten op die we kunnen inzetten.

Veilig: Aanpak verwarde personen

Een ander onderwerp dat sinds de afgelopen twee jaren meer aandacht heeft gekregen, is de aanpak rond verwarde personen. De term verwarde personen is lastig te definiëren. Het kan bijvoorbeeld gaan om psychiatrische patiënten, (ex)-verslaafden, mensen met een verstandelijke beperking of mensen met dementie. Mensen die grip op hun leven (dreigen) te verliezen, waardoor het risico aanwezig is dat zij anderen of zichzelf schade berokkenen.

Door de keuze om mensen langer zelfstandig te laten wonen en van intra naar extramurale zorg te gaan, is de problematiek van verwarde personen een maatschappelijk probleem geworden. Deze personen valt tussen wal en schip en komen niet op de juiste plek terecht.

Binnen de gemeente heeft dit thema prioriteit bij Openbare orde en veiligheid (OOV) en het sociaal domein. Om de problematiek omtrent verwarde personen het hoofd te bieden, is een aanpak voorkoming escalatie opgesteld. Daarnaast wordt hard gewerkt aan de aanpak van woonoverlast, waar het thema verwarde personen een grote rol kan spelen. In de regio wordt gezamenlijk een plan ontwikkeld rond de samenwerking van de verschillende partijen als het gaat om de zorg van verwarde personen. Er zijn verschillende fases te onderscheiden, die ieder van een andere partij om inzet vragen. Afstemming en iemand in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld hebben zijn de kern van een succesvolle aanpak.

Programma 5: Bedrijfsvoering/overhead

Informatieveiligheid en privacy

Informatieveiligheid en privacy zijn onderwerpen die een groot aantal wettelijke verplichtingen met zich meebrengen. Afgelopen jaar is het informatieveiligheidsbeleid geactualiseerd en is de informatieveiligheidsorganisatie ingericht. Door het aannemen van een coördinator informatieveiligheid & privacy hebben we ons er als gemeente van verzekerd op deze terreinen de juiste stappen te zetten. Op het gebied van privacy, informatieveiligheid en de Functionaris Gegevensbescherming werken we ook samen met de gemeenten Doetinchem, Aalten en Doesburg.

De coördinator informatieveiligheid en privacy is bezig met het opstellen van een plan van aanpak over de wijze waarop we de komende drie jaar gaan voldoen aan de eisen die de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) aan ons stelt. Belangrijk aandachtspunt hierbij is het verhogen van het bewustzijn van de medewerkers. En verder wordt op dit moment gewerkt aan het opstellen en vullen van het register van verwerkingsactiviteiten die vanaf mei 2018 verplicht is.

Gemeenten hebben de beschikking over veel informatie, over gegevens van haar inwoners, bedrijven en overige organisaties. Deze gegevens moeten aan de ene kant met zorg beschermd worden. Maar het biedt ook mogelijkheden om inzichten te krijgen of ontwikkelingen te volgen. Dit is waar het begrip 'Big data' wordt geïntroduceerd. Gemeenten worden zich er steeds meer van bewust wat voor mogelijkheden het analyseren van verschillende datasets biedt. Op het gebied van data-innovatie worden her en der de eerste stappen gezet. Data uit sensoren, social media data en datasets van partners en de gemeenten zelf worden ingezet om uiteindelijke doelen te bereiken. Bij het gebruik van analyses van datasets is er een risico op verkeerde of oneigenlijke interpretaties.

Komende jaren gaan we als organisatie gestructureerd aan het werk om aan alle eisen die aan onze informatieveiligheid gesteld worden te gaan voldoen. Rondom de privacy is het van kracht worden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming een belangrijke ontwikkeling. Vanaf mei 2018 zijn we als gemeente verplicht om aan te tonen dat we voldoen aan de privacyregels. Een belangrijke manier om dit aan te tonen is het bijhouden van het eerder genoemde register van verwerkingsactiviteiten.

Communicatie

Als gemeente hebben we in het verleden gezocht naar manieren om inwoners te betrekken bij gemeentelijke processen. Denk aan de experimenten als de burgerjury en de burgerbegroting van een kleine tien jaar geleden. Een heel andere manier waarop we het laatste jaar onze inwoners hebben bevraagd, is via de inzet van het inwonerspanel Oude IJsselstreek spreekt.

We betrekken de samenleving bij de ontwikkeling en uitvoering van projecten en beleid, waarbij we de focus leggen op deelnemen op wijk- en kernniveau. Daar ligt de betrokkenheid van onze inwoners, zoals blijkt uit de resultaten van het inwonerspanel. Daaruit komt ook naar voren dat het helder aangeven van rollen een belangrijke succesfactor voor participatietrajecten is. Initiatiefnemers, deelnemers en geïnteresseerden weten dan waar de verantwoordelijkheden liggen en de verwachtingen over en weer zijn duidelijk. De gemeente gaat daarom op zoek naar nieuwe werkvormen van participatie.

Oude IJsselstreek kent al veel goede voorbeelden waarbij mooie initiatieven zijn uitgewerkt en waarbij de gemeente een ondersteunende rol had. We blijven initiatieven uit de samenleving stimuleren en schenken hier actief aandacht aan. We luisteren naar inwoners, bedrijven en organisaties en blijven in gesprek. We denken en communiceren met betrokkenen in mogelijkheden. Bij voorkeur op locatie en van mens tot mens. Ook online kunnen we de samenleving nog beter betrekken en deelname van de samenleving nog verder uitbreiden. Bijvoorbeeld door een andere inzet van online media en door het digitale inwonerspanel 'Oude IJsselstreek spreekt' vaker in te schakelen voor onderwerpen waarover de inwoner heeft aangegeven graag mee te willen denken en doen.

Strategische personeelsplanning

Ontwikkelingen in de samenleving, decentralisatie van overheidstaken vragen om een andere manier van werken binnen de gemeentelijke organisatie. Een manier van werken dat bijna altijd samenwerken betekent, door mensen van buiten en binnen de organisatie. Dat vraagt om opereren in flexibele netwerken, met wisselende rollen en partijen. Niet de eigen organisatie staat daarbij centraal maar het organiseren van de resultaten voor inwoners en samenleving (opgavegericht werken).

In de afgelopen 5 jaar is binnen de gemeente de aandacht gegaan naar de *structuur*: het traditionele 'organisatieharkje' is omgezet in een netwerkorganisatie. Tegelijk is er een omslag gemaakt van het uitvoeren van functies, naar het werken vanuit van een of meer rollen. In het kader van de bezuinigingen en de reorganisatie is daarnaast ingezet op vermindering van de formatie. Insteek daarbij was om zo efficiënt mogelijk uitvoering te blijven geven aan de taken en opgaven die er op dat moment lagen.

Onze organisatie kenmerkt zich door loyale professionals die zich betrokken voelen bij de gemeenschap waar ze voor werken. We weten met de beschikbare mensen veel werk te verzetten. Maar het kraakt soms in de voegen qua werkdruk. Ondertussen verandert het dagelijkse werk door ICT en door taken die erbij komen en verdwijnen. Dat vraagt om aanpassingsvermogen en blijven investeren in mensen.

Het streven is "de juiste persoon, op de juiste plek, op het juiste moment". Daarmee voldoet de organisatie op elk moment aan de vraag van de samenleving en het bestuur.

Om daar te komen moeten we oa:

- Structureel vooruitkijken (3-6 jaar) wat ontwikkelingen zijn, welke opgaven daaruit voort kunnen komen en welke kwaliteit cq kwantiteit dat vraagt binnen de organisatie;
- Kwaliteiten en drijfveren van de professionals nog beter kennen; hen de gelegenheid geven en uitdagen om hun kwaliteiten en vaardigheden te blijven ontwikkelen;
- Qua in-, door- en uitstroom op regionale schaal gaan werken.

Strategische PersoneelsPlanning ondersteunt binnen OIJ dit proces. Hiermee zijn we in 2018 aan de slag gegaan. Daarna zullen we ook andere personeelsinstrumenten moderniseren. Dat tezamen wordt het Strategisch PersoneelsBeleid.

Financieel beeld

In de begroting 2018-2021 die is vastgesteld in november 2017 is er sprake van een meerjarige structureel sluitende begroting. We hebben van de Provincie op basis van de kengetallen over de financiële beheersing nog wel een oordeel 'matig'. Dit komt met name door onze schuldpositie en de invloed hiervan op onze solvabiliteit (eigen vermogen afgezet tegen het balanstotaal). De beschikbare financiële ruimte is vrijwel geheel ingevuld op basis van bestuurlijke prioriteiten.

Het Regeerakkoord biedt voor de komende periode meer financiële ruimte door verhoging van de algemene uitkering. Hier moeten we wel wat voor doen (zie ook onder IBP).

Daarnaast kunnen we mogelijk aanspraak maken op zogenaamde 'enveloppegeden' voor klimaat, duurzaamheid en regionale knelpunten. Hoe deze gelden verdeeld worden en welke inspanningen we hiervoor moeten verrichten, is nog niet bekend. De verwachting is dat de komende circulaire meer duidelijkheid geven.

Meerjarenraming/financiële ruimte (x 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022
Stand programmabegroting 2018-2022	2	25	23	31	31
Toevoeging aan Algemene reserve in Begroting 2018-2021	400	350	100	100	100
Septembercirculaire 2017	129	29	-71	-145	-145
Decembercirculaire 2017	-	-	-	-	-
Maartcirculaire 2018	533	1.515	2.507	3.270	4.111
Autonome ontwikkelingen (1e berap en VJN)	60	-175	-145	-175	-175
Resultaat	1.124	1.744	2.414	3.081	3.922

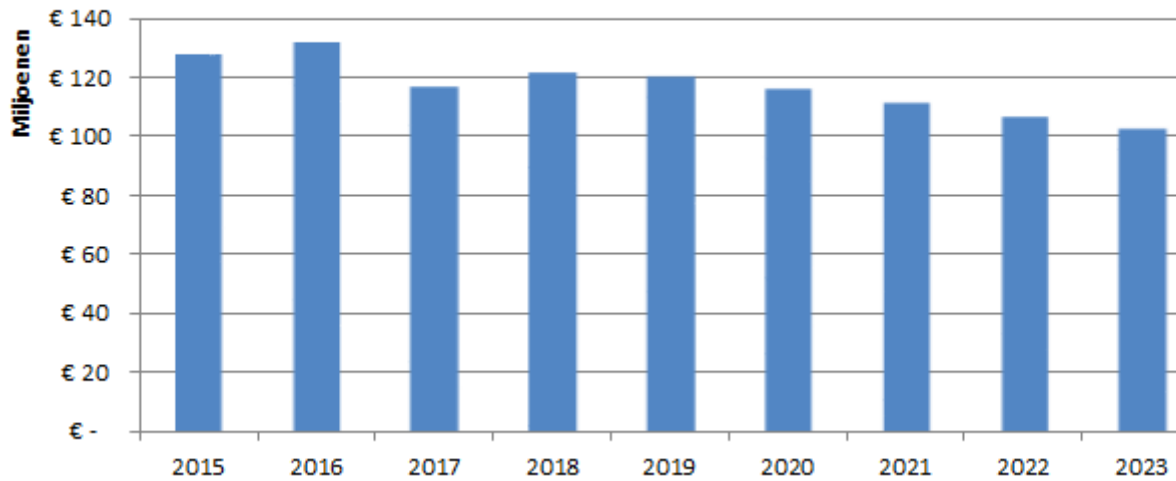
De extra middelen vanuit het regeerakkoord zijn dus vooral bedoeld om uitvoering te geven aan de opgaven die het Rijk heeft benoemd.

Tot slot is het belangrijk om rekening te houden met een aantal risico's, zoals de grondexploitatie en het sociaal domein. De middelen voor het sociaal domein worden vanaf 2019 grotendeels toegevoegd aan de Algemene Uitkering, waarmee de 'hekjes' verdwijnen.

Leningenportefeuille

Op basis van de huidige situatie (stand jaarrekening 2017 ad € 117 mln) is de ontwikkeling van de leningenportefeuille als volgt:

Ontwikkeling leningen 2015-2025

Omdat we in 2017 geen langlopende lening hoefden aan te gaan, door zoveel mogelijk kort geld te lenen, zullen we voor de zomer 2018 een nieuwe langlopende lening aan moeten gaan. Hierdoor loopt de leningenportefeuille in 2018 weer iets op ten opzichte van 2017. In de 1e berap wordt hier nader op ingegaan.

Investerings

Vanuit de meerjarenbegroting 2018-2021 zijn een aantal noodzakelijke (vervangings)investerings aangegeven. Daarnaast zijn tevens in de meerjarenbegroting 2018-2021 een aantal overige investeringen benoemd.

Noodzakelijke investeringen vanuit Programmabegroting 2018-2021:

pg omschrijving investering	afschr	totale inv	rente	afschr	kaplstn	2019	2020	2021	2022	2023	Toelichting
1 Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2019	20	650.000	-	32.500	32.500		32.500				Deelproject van de herstructurering Vogelbuurt. Wonion draagt zorg voor de woningen, de gemeente voor de openbare ruimte.
1 Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2020	20	650.000	-	32.500	32.500			32.500			idem
1 Herstructurering Vogelbuurt Ulf Noord 2021	20	650.000	-	32.500	32.500				32.500		idem
bv Vervanging voertuigen buitendienst 2019	8	273.500	-	34.188	34.188		34.188				Vervanging van tractiemiddelen
bv Vervanging voertuigen buitendienst 2020	8	273.500	-	34.188	34.188			34.188			idem
bv Vervanging voertuigen buitendienst 2021	8	273.500	-	34.188	34.188				34.188		idem
bv Vervanging voertuigen buitendienst 2022	8	273.500	-	34.188	34.188					34.188	idem
Saldo noodzakelijke (deel)kredieten + vervangingsinvesteringen						-	66.688	66.688	66.688	34.188	

Restanruimte (obv 200.000 kapitaallasten)

133.313 133.313 133.313 165.813

Ruimte voor Almende College

67.500

Vrij besteedbare investeringsruimte in kapitaallasten

65.813 133.313 133.313 165.813

Overige voorstellen vanuit Programmabegroting 2018-2021:

pg omschrijving investering	afschr	totale inv	rente	afschr	kaplstn	2019	2.020	2.021	2.022	2.023	Toelichting
1 Openbare ruimte Gendringen MMP (2019 en 2020)	25	781.000	-	31.240	31.240			31.240			Programmabegroting 2018-2021
1 Fietspaden (2019)	15	330.000	-	22.000	22.000		22.000				Programmabegroting 2018-2021
1 Rotonde N817 - 't Goor (2019)	20	452.000	-	22.600	22.600		22.600				Programmabegroting 2018-2021
3 Basisscholen Gendringen (2019 en 2020)	20	800.000	-	40.000	40.000			54.000			Programmabegroting 2018-2021
3 Duurzaamheidsleningen (2018 - 2021)		1.500.000									Kapitaallasten worden gedekt uit de opbrengsten duurzaamheidsleningen; De duurzaamheidsleningen zijn in de programmabegroting voor de jaren 2018-2021 opgenomen voor een totaalbedrag van € 2.000.000
Plan Etten (oa scholen)		pm			pm						Programmabegroting 2018-2021
Silvolde (basisschool)		pm			pm						Programmabegroting 2018-2021
Saldo nieuwe investeringsvoorstellen		3.863.000				-	44.600	85.240	-	-	

Ruimte - 21.213 48.073 133.313 165.813

InterBestuurlijk Programma (IBP)

Het Interbestuurlijk Programma (IBP) is de uitwerking van het regeerakkoord. Hierin zijn 10 opgaven benoemd die de komende jaren van groot maatschappelijk belang zijn en uitvoering geven aan een aantal afspraken in het regeerakkoord. De maatschappelijke opgaven van nu manifesteren zich op meerdere niveaus, van lokaal tot mondiaal. Voor steeds meer maatschappelijke opgaven is samenwerking tussen de verschillende domeinen (programma's) steeds belangrijker. Deze samenwerking heeft op verschillende niveaus een versterkend effect (cross-overs).

De verhoging van onze algemene uitkering is bedoeld om aan deze opgaven bij te dragen. Voor het grootste deel houden we ons al bezig met deze opgaven. Het IBP bevestigt dus onze benoemde thema's en kan helpen bij het stellen van de goede prioriteiten en het maken van keuzes. Daarnaast kunnen we door extra inzet, mogelijk meer middelen verkrijgen via de zogenaamde enveloppegelden (zie ook onder 'financieel beeld').

	Opgave
Fysiek	 1. Samen aan de slag voor het klimaat
	 2. Toekomstbestendig wonen
	 3. Regionale economie als versneller
	 4. Naar een vitaal platteland
Sociaal	 5. Merkbaar beter in het sociaal domein
	 6. Nederland en Migrant goed voorbereid
	 7. Problematische schulden voorkomen en oplossen
Overkoepelend	 8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving
	 9. Passende financiële verhoudingen
	 10. Overkoepelende thema's

1. Samen aan de slag voor het klimaat

Samen aan de slag voor het klimaat, door onder meer een CO2-reductie tot 49 % in 2030 en circa 50.000 nieuwbouwwoningen per jaar aardgasvrij op te leveren in 2021 en 30.000-50.000 bestaande woningen per jaar aardgasvrij te maken of 'aardgasvrij-ready'. Bij de inrichting van het land moet rekening gehouden worden met klimaatverandering.

2. Toekomstbestendig wonen

Toekomstbestendig wonen, door onder meer sloop en transitie van woningvoorraad, bestrijding van leegstand en meer kansen op de woningmarkt voor kwetsbare groepen.

3. Regionale economie als versneller

Regionale economie als versneller, door meer nadruk te leggen op de regionale omstandigheden voor het bereiken van ambities.

4. Naar een vitaal platteland

Naar een vitaal platteland, door onder meer te zorgen voor duurzame landbouw zonder ongewenste risico's voor de leefbaarheid van boeren, burgers en milieu.

5. Merkbaar beter in het sociaal domein

Merkbaar beter in het sociaal domein, door onder meer extra in te zetten op de aanpak van eenzaamheid, kindermishandeling, huiselijk geweld en verwarde personen wordt voorkomen dat kwetsbare groepen binnen verschillende interventies van zorg en straf tussen wal en schip raken. Hiermee kunnen kwetsbare groepen naar vermogen meedoen in hun eigen vertrouwde omgeving en verminderen we (herhaald) slachtofferschap en daderschap.

6. Nederland en migrant goed voorbereid

Nederland en migrant goed voorbereid, door een flexibeler asielstelsel, snellere terugkeer van migranten zonder verblijfsrecht en verbetering van het taalniveau en de arbeidsparticipatie van nieuwkomers.

7. Problematische schulden voorkomen en oplossen

Problematische schulden voorkomen en oplossen, door onder meer beginnende schulden eerder te signalen en gemeenten meer mogelijkheden te geven om kosten van het beschermingsbewind te beheersen.

8. Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving

Goed openbaar bestuur in een veranderende samenleving, door onder meer een integrale aanpak van multi-problematiek in ondermijningsgevoelige gebieden, het benutten van kansen door digitalisering en het openbaar maken van informatie, en de democratie weerbaarder te maken en decentrale volksvertegenwoordigers en bestuurders beter te ondersteunen.

9. Passende financiële verhoudingen

Passende financiële verhoudingen, door onder meer toezicht te vernieuwen, totale rijksuitgaven als basis te hanteren voor een goede normeringssystematiek, en knelpunten in de fiscale regelgeving te inventariseren.

10. Overkoepelende thema's

Overkoepelende thema's, die gaan onder meer over krimp- en grensregio's, het aansluiten van de Nationale Omgevingsvisie op de bestaande Omgevingsvisies, en samenwerking op EU-dossiers.

Voor het volledige programma verwijzen we naar het document: "Programmastart IBP".

Verbinding programma's en opgaven

	Programma 1 Goed wonen (fysiek)	Programma 2 Leefbaar (sociaal)	Programma 3 Werken (economie)	Programma 4 Dienstverlening	Bedrijfsvoering
Inclusie	<i>Wonen, leven werken</i> (fysieke toegankelijkheid)	<i>Samenleven en meedoen</i> (service en ondersteuning, maatwerk)		<i>Dienstverlening</i> (toegankelijkheid informatie, beeldvorming)	<i>Organisatie-ontwikkeling</i> (strategisch personeelsbeleid) <i>Communicatie</i>
DRU	<i>Accommodaties</i> (gemeentelijk vastgoed, cultureel erfgoed in stand houden)	<i>Samenleven en meedoen</i> (ondersteuning verenigingen/subsidies)	<i>Economie</i> (exploitatie/ economische mogelijkheden)		
Inwoner- en overheids-participatie		<i>Samenleven en meedoen</i>	<i>Economie</i> (betrokkenheid bedrijfsleven)	<i>Dienstverlening</i> (Informatisering)	<i>Organisatie-ontwikkeling</i> (strategisch personeelsbeleid) <i>Communicatie</i>
Klimaat	<i>Wonen, leven, werken</i> (Woonvisie; stimuleren verduurzaming) <i>Openbare ruimte</i> (wateropgave, grondgebruik, infrastructuur)		<i>Duurzaamheid</i> (duurzaamheidsagenda, energietransitie) <i>Economie</i> (circulaire economie)		
Toekomst-bestendig wonen	<i>Wonen, leven, werken</i> (Woonvisie; flexibiliteit in woonvormen, afstemmen aanbod woon-zorg)	<i>Samenleven en meedoen</i> (Preventie, mantelzorg, levensloopbestendig wonen, aangepast wonen)	<i>Economie</i> (versterken economie)	<i>Dienstverlening</i> Toegankelijkheid informatie	

Regionale economie	<i>Wonen, leven, werken</i> (faciliteren bedrijven door uitgifte bedrijventerreinen, bedrijfskavels)	<i>Opvoeden, leren, ontwikkelen</i> (aansluiting op arbeidsmarkt) <i>Werken, verdienen, uitgeven</i> (participatiewet, uitstroom via Laborijn)	<i>Economie</i> (versterken economie, werk en inkomen, circulaire economie) <i>Regionale en internationale samenwerking</i> (versterken van de regio, nieuwe vorm Regio Achterhoek, grensoverschrijdende samenwerking)		
Vitaal platteland	<i>Wonen, leven, werken</i> (uitgifte bedrijventerreinen) <i>Openbare ruimte</i> (groen, infrastructuur, water)		<i>Economie</i> (vrijtijdseconomie, breedband, innovatiekracht, circulaire economie) <i>Duurzaamheid</i> (energietransitie)		
Sociaal domein		<i>Alle thema's</i> (oa preventie, transformatie, meedoen)		<i>Veiligheid</i> (verwarde personen, huiselijk geweld)	
Schulden		<i>Werken, verdienen, uitgeven</i> (preventie, minimabeleid, schuldhulpverlening)			
Goed bestuur				<i>Veiligheid</i> (ondernijning)	<i>Informatievoorziening</i> <i>Financien en juridische zaken</i> <i>Communicatie</i>
Omgevingswet	<i>Wonen, leven, werken</i> (invoeren omgevingswet en omgevingsvisie)		<i>Economie</i> <i>Duurzaamheid</i>	<i>Dienstverlening</i> <i>Toegankelijkheid informatie</i>	<i>Informatievoorziening</i>

Meerjarenperspectief

Meerjarenperspectief (x 1.000)	2018	2019	2020	2021	2022	—	Toelichting
Structureel resultaat Programmabegroting 2018	787	758	395	145	145		
Incidenteel resultaat Programmabegroting 2018	-785	-733	-372	-114	-114		Het incidenteel resultaat van 2018 wijkt af van de begroting 2018: de motie ad 35.000 wijkbudgetten en extra toevoeging algemene reserve is hierin meegenomen.
Totaal resultaat programmabegroting	2	25	23	31	31		
Pg Autonome ontwikkelingen							
3 Onderwijsbeleid	-120	-120	-120	-120	-120		De laatste jaren blijkt dat het budget voor leerlingenvervoer ontoereikend is. Op grond van de facturen van augustus t/m december 2017 wordt voorgesteld het budget voor de open eind regeling te verhogen met €120.000. In augustus 2018 kunnen we op basis van de het nieuwe schooljaar een nieuwe prognose maken en daarover in de tweede berap zo nodig berichten.
4 Openbare orde en veiligheid	-25						Het team Handhaving is begin 2018 uitgebreid. In de begroting was hier deels al wel rekening mee gehouden, maar is er vanwege verschillende omstandigheden overschrijding op het budget (totaal 25.000 N). Zo zijn er dienstfietsen, portofoons en bedrijfskleding aangeschaft. Ook is er uitbreiding nodig gebleken op het digitaal systeem 'CityControl'.
4 OZB opbrengsten	50						Betreft hogere opbrengsten uit OZB (verschil in begrote opbrengst en daadwerkelijke waarden). Er is al rekening gehouden met kosten mbt bezwaarschriften, maar mogelijk kan het resultaat in de loop van 2018 nog bijgesteld worden.
4 Burgerzaken		-30		-30	-30		Op dit moment worden de lucht-oblique- en panoramafoto's eens per twee jaar vervaardigd. Vanuit de WOZ wordt zeer dringend verzocht om de panoramafoto's weer jaarlijks te laten vervaardigen om over actuele foto's te beschikken voor de WOZ -aanslagen.

bv	Septembercirculaire (mbt sociaal domein)	-173	-173	-173	-173	-173	Vanuit de septembercirculaire 2017 wordt op de budgetten van het sociaal domein in 2018 € 172.945 gekort (nadeel). Dit nadeel moet binnen de budgetten van het sociaal domein worden opgevangen. Per saldo is het effect dus budgettair neutraal. We hebben op de maartcirculaire gewacht om de totale afwijking integraal mee te nemen. Deze geeft echter over 2018 geen nieuw effect op het sociaal domein. De meicirculaire kan nog een nieuw effect geven. De effecten tot en met de meicirculaire verwerken we in de 2e berap. De meicirculaire is leidend voor de meerjarenraming.
2	Septembercirculaire (mbt sociaal domein)	173	173	173	173	173	Zie hierboven
bv	Algemene uitkering sept- dec en maartcirculaire	662	1.544	2.436	3.125	3.966	De septembercirculaire 2017 en de maartcirculaire 2018 zorgen voor een voordeel. De maartcirculaire 2018 is een uitwerking van het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. De hoge accessen in de maartcirculaire zorgen voor de extra middelen voor gemeenten. Samen met het Rijk is er een Interbestuurlijk programma opgesteld met 10 maatschappelijke opgaven voor komende jaren. Aan gemeenten is gevraagd bij te dragen aan de realisatie van deze maatschappelijke opgaven. De meicirculaire kan nog een nieuw effect geven. De effecten tot en met de meicirculaire verwerken we in de 2e berap. De meicirculaire is leidend voor de meerjarenraming.
bv	Overige baten en lasten (tractie)	-25	-25	-25	-25	-25	Zoals ook in de berap en jaarstukken 2017 aangegeven, zijn de kosten op onderhoud tractiemiddelen circa € 25.000 hoger dan begroot. Er zijn meer gespecialiseerde machines /materialen bij gekomen waarvan het onderhoud duurder is. Daarnaast zijn er verouderde machines. Deze worden de komende vier jaar grotendeels vervangen via het investeringsplan. Dit duurt echter nog een aantal jaren.
bv	Dividenden	180					Dit betreft het saldo van een hogere dividenduitkering BNG (235.000 V) en lagere dividenduitkering Alliander (55.000 N)
Totaal autonome ontwikkelingen		722	1.369	2.291	2.950	3.791	
Prognose resultaat		724	1.394	2.314	2.981	3.822	*

* In de programmabegroting is een toevoeging aan de algemene reserve opgenomen van 400.000 in 2018, aflopend naar 100.000 in 2020. Deze toevoeging is al in de begroting verwerkt. Inclusief deze toevoeging aan de algemene reserve, is het resultaat hoger.